

съ три грамоти не само утвърдилъ всички права на тая църква, но и възстановилъ нейнитѣ териториялни владения отъ времето на царетѣ Петъръ и Самуилъ. Отъ тия важни документи, въ които сж поименувани всички 30 епископства съ тѣхнитѣ градове, ние узнаваме границитѣ на българската църква, а сжщо и на царството презъ X в.³ Тукъ се причислявали Епиръ и Албания по-нататъкъ отъ Янина, цѣла Македония, северна Тесалия, Родопъ, София, Бдинъ на Дунава, Моравската долина, Бѣлградъ при устията на Сава, Срѣмъ между Сава и Драва, Призренъ, Раса и Липлянъ на Косово поле. Отдѣлно управление имали митрополията въ Драчъ, която се намирала въ зависимостъ отъ цариградския патриархъ, и дунавска България (безъ Бдинъ), гдето на дрѣстърския митрополитъ били подчинени 5 епархии⁴. Епирскиятъ епархии, както изглежда, сжщо тѣй скоро се отдѣлили. Интересни сж сведенията, колко всѣко епископство имало *клирици* и колко *парици* (*παροικοι*), т. е. колони, селяни. Най-голямъ брой (40 клирици и парици) имали епископствата на София, Нишъ, Бѣлградъ, Скопие и Петра (Тесалия). Много имали само отъ 12 до 15. Въ 1020 год. въ всички 30 епископства се наброявали всичко 685 клирици и 655 принадлежащи на църквата колони.

Тия права, гарантирани съ привилегии и грамоти, били въпрочемъ скоро нарушени, особено следъ смъртъта на императора Василия II. Страната била извънредно изтощена отъ войнитѣ и болярството, като се лишило отъ най-добритѣ си водачи, не могло да мисли за съпротива. Последенъ българинъ на архиепископския престолъ въ Охридъ билъ Йоанъ отъ Дебъръ; приемницитѣ му били гърци. Стратезитѣ на разни провинции наскоро си присвоили неограничена властъ, по подобие на намѣстницитѣ въ грѣцкитѣ страни, а тѣхния примѣръ последвали подведомственитѣ имъ чиновници. Охридскиятъ архиепископъ Теофилактъ, грѣкъ, наричалъ императорскитѣ нотариуси сжщински разбойници и едва ли не съ още по-големо право така биха могли да се нарекатъ чиновницитѣ по финансовата частъ.

Естествено е, че недоволството на българитѣ отъ византийското управление трѣбвало да се проявява и тѣ не закѣснѣли да се възползуватъ отъ случая, който имъ се представилъ за възстание, като се убедили по собственъ опитъ, че инакъ тѣ не биха имали сили за борба съ византийцитѣ. Презъ 168-годишното владичество на последнитѣ въ България жителитѣ на тая страна на драго сърдце помагали на сърби, нормани, печенези и кумани, а сжщо тѣй и на възстанали императорски полководци въ тѣхната борба съ византийцитѣ. „Известно ти е, пише Теофилактъ на единъ отъ своитѣ приятели, какво желаятъ българитѣ и къмъ какво се стремятъ: всѣки смѣлъ човѣкъ, който се домогва до скиптѣра, намира въ тѣхно лице не паднали духомъ войници“⁵.

Василий II умрѣлъ на 1025 год. Следъ смъртъта на тоя енергиченъ господарь настѣпило безначалие, което траяло повече отъ половинъ вѣкъ, и се прекратило едва съ възкачването на Комнинитѣ на престола. Продължителното царуване на Василиевата братова дѣщеря Зоя и на тримата ѣмже, после на сестра ѣ Теодора съставя поразителенъ контрастъ съ периода на Василия. Въ тогавашнитѣ придворни интриги взимали участие царскиятъ синъ Фружинъ и царица Мария; за наказание тѣ били затворени въ манастиръ, а Фружинъ, освенъ тоза, заедно съ нѣколцина боляри билъ ослѣпенъ.

Такова размирно положение на империята било много износно за араби, нормани и печенези. Презъ първитѣ десетъ години следъ смъртъта на Василия придунавскитѣ страни три пѣти пострадали отъ кървавитѣ посещения на варварския скитнически народъ печенези; единъ пѣтъ зимно време, ко-